

พระปรเมหฺนท - พระปรมิหฺนท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

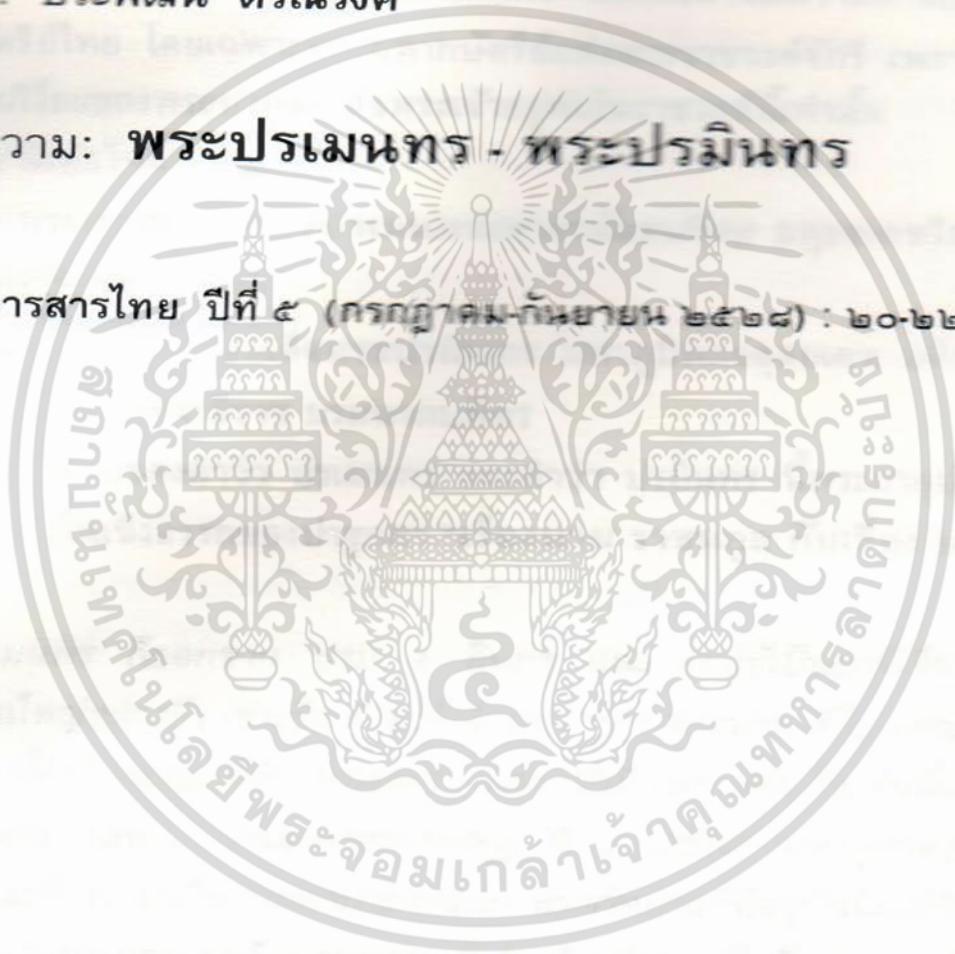
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว - พระบรมราชินีนาถ

พระอัครราชโอรส - พระอัครราชกุมารี

ผู้เขียน: ประพัฒน์ ตรีณรงค์

ชื่อบทความ: พระปรเมนทร - พระปรมมินทร

ที่มา: วารสารไทย ปีที่ ๕ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๒๘) : ๒๐-๒๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระปรเมนทร - พระปรมินทร

ประพัฒน์ ตริณรงค์

คำว่า พระปรเมนทร และ พระปรมินทร ทั้งสองคำนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรี เพราะคำทั้งสองนี้ ใช้สำหรับพระบรมนามาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในราชวงศ์นี้เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากพระบรมนามาภิไธย ดังต่อไปนี้

รัชกาลที่ ๘ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อุดุลยเดชวิมลรามาชินดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช

รัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร-รามาชินดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ที่มาและความหมายของคำว่า ปรเมนทร และคำว่า ปรมินทร นี้พระยาอุปกิตติปลสาร (น้อม กาญจนาศีวะ) กล่าวไว้ในเชิงอรรถของปาฐกถา “เรื่องนาม ราชสกุล กับเรื่อง บริวาร” ของ ท่านว่า

“คำว่า ปรเมนทร ก็ออกจาก ปรม + อินทร และ เราใช้เป็นบาลีเจือสันสกฤตว่า ปรมินทร ก็มี แปลว่า เป็นใหญ่อย่างยิ่ง เช่นกัน ข้าพเจ้าจำจากครุว่า พระปรมาภิไธยพระเจ้าแผ่นดินสยามตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ นี้ต่อไปจะต้องมีว่า ปรเมนทร และ ปรมินทร สลับกันเช่นนี้เสมอไป ซึ่งสังเกตต่อมาก็ถูกต้อง คือรัชกาลที่ ๔ ปรเมนทรมหามงกุฎ ที่ ๕ ปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ ที่ ๖ ปรเมนทรมหาชิราวุธ และที่ ๗ ปรมินทรมหาประชาธิปก ส่วนรัชกาลที่ปัจจุบันนี้ยังมีได้ถวายพระนามและท่านว่าคล้ายคลึงกับนามเจ้าแผ่นดินเดนมาร์ก ซึ่งมี คริสเตียน สลับกับ เฟรเดอริก เช่นกัน”

ปาฐกถาเรื่องนี้ จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ ข้อความว่า “ส่วนรัชกาลปัจจุบันนี้...” หมายถึงรัชกาลที่ ๘ ซึ่งได้ัญเชิญพระบรมนามาภิไธยมาไว้แล้วตอนต้น จากหลักฐานนี้ ทำให้เข้าใจกันว่า คำว่า ปรเมนทรนี้เริ่มมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ และปรมินทรเริ่มมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ และตั้งเป็นข้อสังเกตวางกฎเกณฑ์กันว่า ถ้าเลขที่ของพระมหากษัตริย์พระองค์ใดเป็นเลขคู่ แล้วใช้ ปรเมนทร หากเป็นเลขคี่ แล้วใช้ ปรมินทร

และเพื่อให้เป็นที่แน่ใจของท่านผู้ใส่ใจศึกษาในเรื่องพระบรมนามาภิไธยของพระมหากษัตริย์แห่งพระราชจักรีวงศ์ว่า ใช้คำว่า ปรเมนทร และ ปรมินทร ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ โดยลำดับนั้นยิ่งขึ้น จึงขอนำพระบรมนามาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ และรัชกาลที่ ๓ มาลงไว้ให้สังเกต โดยเฉพาะพระบรมนามาภิไธยตอนต้นซึ่งต่อจาก คำว่า พระบาทสมเด็จพระ ดังนี้

อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี ศรีสินทรบรมมหาจักรพรรดิราชาธิบดินทร์ ธรณินทราธิราช ฯลฯ พระพุทธเจ้าอยู่หัว (อย่างที่จารึกในพระสุพรรณบัฏ เมื่อปราบดาภิเษก)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (อย่างที่ถวายในรัชกาลที่ ๓) พระบาทสมเด็จพระปรโมรราชา มหาจักรีบรมนารถ ฯลฯ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ (อย่างที่ถวายในรัชกาลที่ ๔)

รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี ฯลฯ พระพุทธเจ้าอยู่หัว (อย่างที่จารึกในพระสุพรรณบัฏ พระบรมนามาภิไธยเหมือนรัชกาลที่ ๑)

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อย่างที่ถวายในรัชกาลที่ ๓)

พระบาทสมเด็จพระบรมราชพงษเชษฐ์ มเหศวรสุนทร ฯลฯ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อย่างที่ถวายในรัชกาลที่ ๔)

รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี ฯลฯ (อย่างที่จารึกในพระสุพรรณบัฏ เหมือนรัชกาลที่ ๑ และ รัชกาลที่ ๒)

พระบาทสมเด็จพระปรมาทิวเสษฐ์มหาเจษฎาบดินทร์ ฯลฯ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (อย่างที่ถวายในรัชกาลที่ ๔)

พระบรมนามาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ และ รัชกาลที่ ๓ ทั้งที่จารึกในพระสุพรรณบัฏ (แผ่นทอง) และพระบรมนามาภิไธยที่ถวายในรัชกาลต่อ ๆ มานั้น ต่อจากคำว่าพระบาทสมเด็จพระนั้น ไม่มีคำว่า พระปรเมนทร และพระปรมินทรอยู่เลย

แต่ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ ก็มีคำว่า พระปรเมนทร ในพระบรมนามาภิไธย ทั้งอย่างที่จารึกในพระสุพรรณบัฏและอย่างกลอง ดังนี้

รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎสุทธสมมติเทพยพงษ์วงษาดิศวรกระษัตริย์ ฯลฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (อย่างที่จารึกในพระสุพรรณบัฏ)

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ สุทธสมมติเทพยพงษ์ วงษาดิศวรกระษัตริย์-วรขัตติราชนิกรโดมฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (อย่างย่อที่ ๑)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (อย่างย่อที่ ๒)

รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎบุรุษยรัตนราชวิวงษ์ ฯลฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (อย่างที่จารึกในพระสุพรรณบัฏ)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์บุรุษยรัตนราชวิวงษ์ วรุตพงษ์บริพัตรวรขัตติราชนิกรโดมฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (อย่างกลาง)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (อย่างย่อที่ ๑)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (อย่างย่อที่ ๒)

จากตัวอย่างพระบรมนามาภิไธยที่อัญเชิญมานี้ คงเป็นหลักฐานอย่างดียิ่งแล้วของความหมายและความเป็นมาเรื่องคำว่า พระปรเมนทร และพระปรมินทร

แต่เพื่อให้ทราบคำสำคัญคำหนึ่งซึ่งอยู่หน้าพระบรมนามาภิไธย คือ พระบาทสมเด็จพระยาอุปทิศติลปากร (นึม กาญจนาชิวะ) ได้อธิบายไว้ในปาฐกถาเรื่องที่ได้อ้างมาแล้วนั้นว่า

“พระบาทสมเด็จพระ เป็นคำนำหน้าพระปรมาภิไธย ธรรมเนียมที่เราใช้เรียกผู้ใหญ่ ต้องเรียก เท้าหรือผู้เฒ่าเท้า แทนตัวท่านถือว่าเคารพไม่ตีเสมอท่าน เช่นเรียกได้เท้า ผ่าพระบาท พระบาท ฯลฯ และคำสมเด็จพระ ก็เป็นคำเรียกเจ้านายชั้นสูง ถ้าเดิมพระบาท เข้าข้างหน้าต้องเป็น คำเรียกพระนามาภิไธยพระเจ้าแผ่นดินที่นับถือของเราอย่างเดียว”

มีบางท่านอธิบายว่า พระเจ้าแผ่นดินที่ยังมิได้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว จะใช้คำว่า สมเด็จพระนามาภิไธยเท่านั้น ไม่มีคำว่าพระบาท อยู่หน้าทำให้เกิดข้อสงสัย เกิดขึ้น เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ นั้น ยังมิได้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เสด็จสวรรคตเสียก่อน แต่พระบรมนามาภิไธยก็ใช้คำว่าพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ดั่งอัญเชิญมาให้พิจารณาแล้วในเบื้องต้น หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ น่าจะเพิ่มเติมว่า หากพระเจ้าแผ่นดินในรัชกาลต่อมา ถวายพระนามให้มีคำว่า พระบาทสมเด็จพระ ก็ยอมเป็นไปตาม พระบรมราชวินิจฉัยของพระองค์ได้

อนึ่ง เพื่อให้ท่านได้ผู้อ่านได้ทราบว่าในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้มีพระราชนิยมให้เปลี่ยนคำว่า พระปรเมนทร และ พระปรมินทร เป็น พระรามธิบดี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ ดังนั้น จึงต้องแก้พระบรมนามาภิไธยใหม่หมดตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ เป็นต้นมาโดยใช้คำว่า พระบาทสมเด็จพระรามธิบดี แทน ดังตัวอย่างโดยสังเขป ดังนี้

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระรามธิบดีศรีสินทรมหจักรีบรมนาถ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก หรือพระบาทสมเด็จพระรามธิบดีที่ ๑

รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระรามธิบดีศรีสินทรมหาวิศรสุนทร พระพุทธเลิศหล้านภาลัย หรือพระบาทสมเด็จพระรามธิบดีที่ ๒

รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระรามธิบดีศรีสินทรมหาเจษฎาบดินทร์ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือพระบาทสมเด็จพระรามธิบดีที่ ๓

รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระรามธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือพระบาทสมเด็จพระรามธิบดีที่ ๔

รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระรามธิบดีศรีสินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือพระบาทสมเด็จพระรามธิบดีที่ ๕

รัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระรามธิบดีศรีสินทรมหาวิชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือพระบาทสมเด็จพระรามธิบดีรัชกาลปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระราชนิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ใช้อู่เพียง รัชกาลเดียว เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ โปรดให้กลับไปใช้พระบรมนามาภิไธยตามแบบที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกำหนด ดังนั้น คำนำหน้าพระบรมนามาภิไธยแบบที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดขึ้นจึงยุติแล้วใช้คำว่าพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชสืบต่อมา ดังในปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้